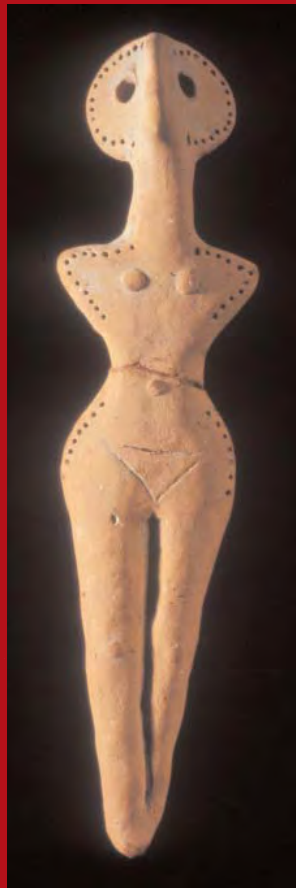

Трипільці Наші предки

7000 років тому!

ЗМІСТ

-
- 2 Зміст
 - 3 Трипільська цивілізація
 - 4 Коли жили трипільці?
 - 5 Де жили трипільці?
 - 6 Як ми знаємо про Трипільців?
 - 7 Археологія
 - 8 Модерна археологія
 - 10 Поселення
 - 12 Хліборобство
 - 16 Житла
 - 18 Ремесла
 - 24 Наші предки
 - 26 Вірування
 - 28 Письмо
 - 30 Майстрування
 - 32 Розмалюй
 - 34 Гри
 - 36 Дорога до нового життя Акіса

З Бібліотеки **Готуйсь** журнал
пластового новацтва,
видає "Пластове Видавництво
ЗСА-Канада"
2199 Bloor Street West
Toronto, ON M6S 1N2 Canada

Редактор і автор тексту: Таня Джулинська
Мовний редактор: Орест Павлів
Макетування: Люда Павлів

Ілюстрації:
Ляриса Спольська. *Вірні Друзі Акіс і Азор;*
Богдана Крип'якевич, Христина Рейнарович,
Ярина Шеремет

Фотографії:
Treasures of Ukraine Exhibition Committee,
Toronto. Орест Джулинський,
Історико-археологічний Музей о. Поліщука:
Прадавня Україна-Аратта, Трипільля
Лада Онишкевич

Дякуємо за поміч:
Дарія Даревич, Роман Жила, Таня Онищук,
Галина Юник, Божена Гембатьок-Федина,
Дора Горбачевська, Максим Дубчак
і Раїса Джулинська

Використано інформаційні матеріали
з таких видань:
Пластовий журнал *Пташеня*. Софія Нагірна
Брошура виставки:
Treasures of the Trypillian Culture. The
Ukrainian Museum, New York, NY.
Паламарчук, Є. Адріївський, І. Зорі *Трипільля*.
Вінниця: Теза, 2007
Мицик, В.Ф. *Священна країна хліборобів*.
Київ: Пульсари, 2006
Відейко, М. *Невідома Україна*.
Харків: Наш час, 2008
Бурло, Н., Відейко, М. *Трипільська Культура*.
Харків: Фоліо, 2008
Шилов, Ю. Праслов'янська Аратта. Київ:
Аратта, 2003
Товариство Коло-Па, Трачук, В. *Подорож до
Трипільської культури*. Київ, 2006
Интернет: Трипільля

Виготовлено на системі
PC 1.2 GHz/QuarkXpress 6.0,
Adobe Photoshop 6.0 & CS, Adobe Illustrator 9.0,
Adobe Streamline 4.0
Видруковано заходами
The Basilian Press, Toronto, Ontario,
Canada
2008

Трипільська цивілізація

Трипільці були
добрі хлібороби,
тобто вміли
обробляти землю
і плекали
домашніх тварин.

Трипільці
будували
справжні
будинки.
Їхні хати
були
вигідні.

Вони почали
використовувати волів і
коней для обробки поля
і для транспортування
вантажів.

Вони створили перші міста, укріплені
городища, будували великі храми.

Трипільці видобували мідь і кремень.

У них виникли перші ремесла
і перші професіонали у металургії та
обробці металу, каменя і кременю.

Трипільці мали розвинуту економію. Вони
виробляли багато речей: посуд, знаряддя, одяг і
вимінювали між собою, тобто вони торгували.

Трипільці дбали про естетику, тобто творили гарні
речі. Вони прикрашували хати, посуд, знаряддя, одяг.

Трипільці мали
початки письма.

Трипільці мали уявлення про світ, про творення і
вічність життя. Вони вірили у різних богів і відбували
ритуальні відправи і обряди.

Що це 27 11 3 12 16 12 10 1 27 12 32 ?

Це 3 12 6 18 19 22 18 19 3 11 22 19 15 11 14 21 12 3 7 16 33

22 24 22 20 12 16 33 18 19 4 19 15 24 16 33 23 24 21 18 19 4 19

і технологічного 21 19 10 3 11 23 15 24 людей, що жили у даному часі.

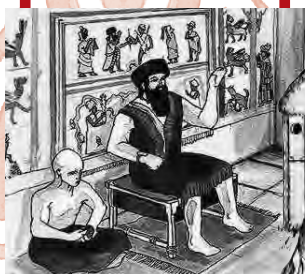
Коли жили трипільці?

Трипільці жили від приблизно 5400 років до 2700 років перед Христом (до Нової Ери).
То означає, що вони жили від 4 і пів до 7 тисяч років тому. Це було дуже, дуже давно.

РОКИ ДО
НАШОЇ
ЕРИ

Як порівняти з іншими знайомими цивілізаціями?

КОЛО
5500

ДО

2000

ВІД 4000

ВІД 3000

ВІД 2000

ЦИВІЛІЗАЦІЇ

МЕСОПОТАМІЯ

ТРИПІЛЛЯ

ЄГИПЕТ

ЯНГШАУ
(КИТАЙ)

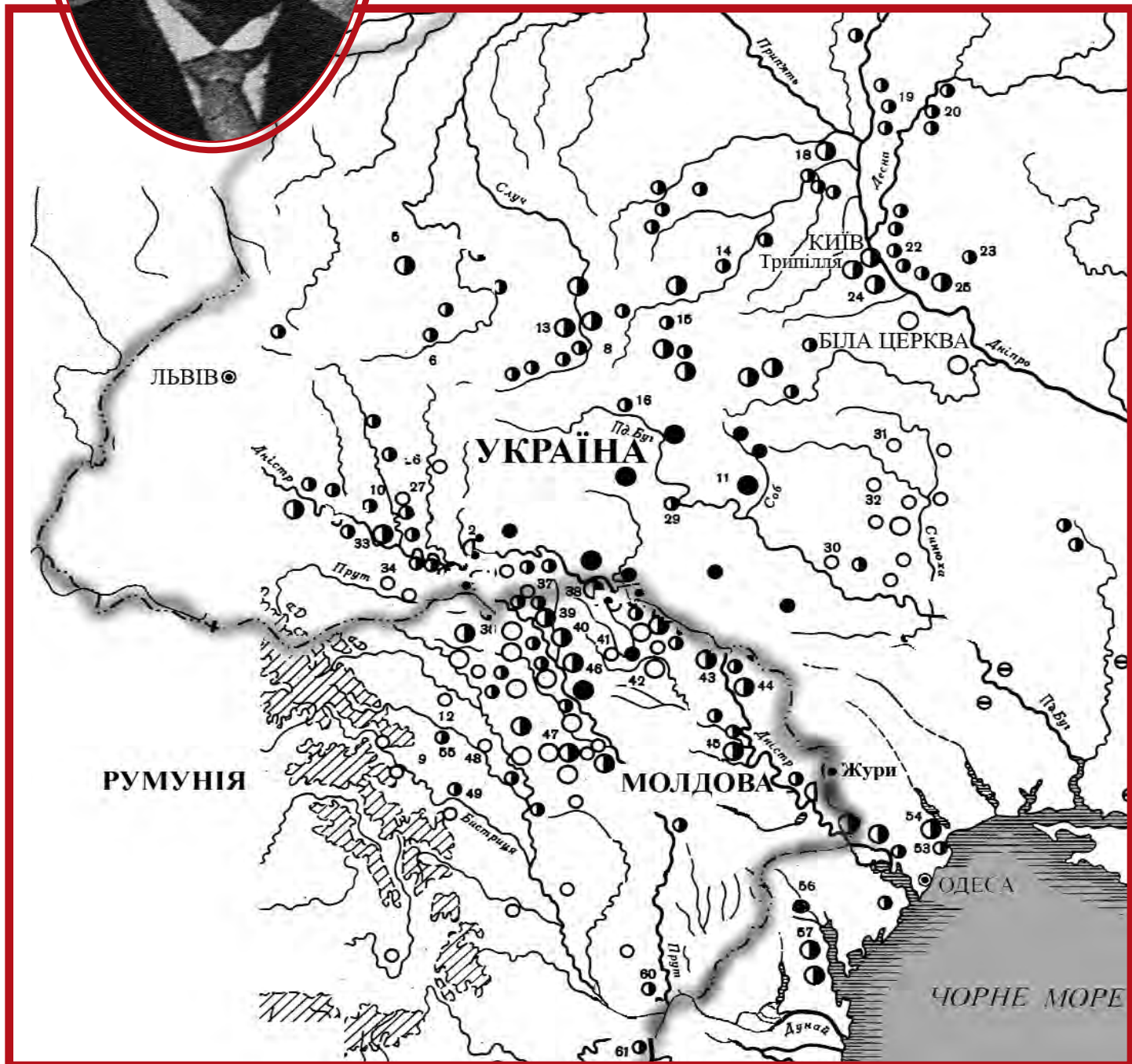
ГРЕЦІЯ

Де жили трипільці?

Поблизу містечка Трипілья на Київщині, археолог Вікентій Хвойка найшов перші сліди невідомої тоді ще цивілізації – глиняні майданчики з чудовим посудом і статуетками. Це було при кінці XIX століття.

Продовж наступних ста років археологи відкрили в Україні понад 2000 подібних поселень і поховань – від Карпат до Дніпра. Цю спільну культуру називаємо трипільською, а племена і народи, що жили на цих територіях – трипільцями.

Подібні пам'ятки знайшли також у Румунії, де цю культуру назвали культура кукутені. Ця сама цивілізація була також на території Молдови.

Як ми знаємо про трипільців?

Як довідатися про те, як жили люди колись давно, дуже давно, коли ніхто не записував ще історії?

Чи вміли вони писати чи ні, люди залишали свої речі: частини будівель, частини посуду чи глечиків, різне знаряддя, кісточки тварин чи людей, зерно тощо. Ці речі лежали довгі роки заховані під землею.

Переважно на них натрапляли випадково. Наприклад, селянин орав поле – й виорав якийсь дуже давній горщик. Або, розлилася ріка, змила беріг – і відкрила скарб із старовинними прикрасами. Або, діти знайшли в печері якісь кістки – а цим кісткам виявилось декілька тисяч років.

Археологія

розшифруй розшифруй розшифруй розшифруй розшифруй розшифруй розшифруй розшифруй розшифруй розшифруй

Що це

1	21	26	7	19	16	19	4	12	32
---	----	----	---	----	----	----	---	----	----

 ?

Це

18	1	24	15	1
----	---	----	----	---

 яка вивчає

12	22	23	19	21	12	31
----	----	----	----	----	----	----

 суспільства за

20	21	11	26	19	3	1	18	11	17	11
----	----	----	----	----	---	---	----	----	----	----

 під землею матеріальними

21	7	29	23	15	1	17	11
----	---	----	----	----	---	----	----

17	11	18	24	16	19	4	19
----	----	----	----	----	----	---	----

1а 2б 3в 4г 4г 6д 7е 8є 9ж 10з 11и 12і 13ї 14й 15к 16л 17м 18н 19о 20п 21р 22с 23т 24у 25ф 26х 27ц 28ч 29ш 30щ 31ю 32я 33ь.

Традиційна археологія

На місця де хтось знайшов щось цікаве і давнє, ідуть вчені-археологи. Вони обережно розкопують землю. Кожен камінчик, кожен черепок або кісточку очищують від бруду і все фотографують.

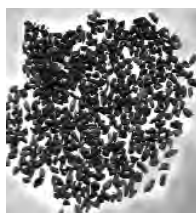
Інші вчені в лабораторіях визначають вік цих знахідок археологів і складають знайдені куски.

Так можна встановити і побачити, як виглядала:

- старовинна посудина
- чи прикраса,
- яке було житло людини,
- які були тварини,
- які зерна, який харч.

КОЛОСОК

зерно

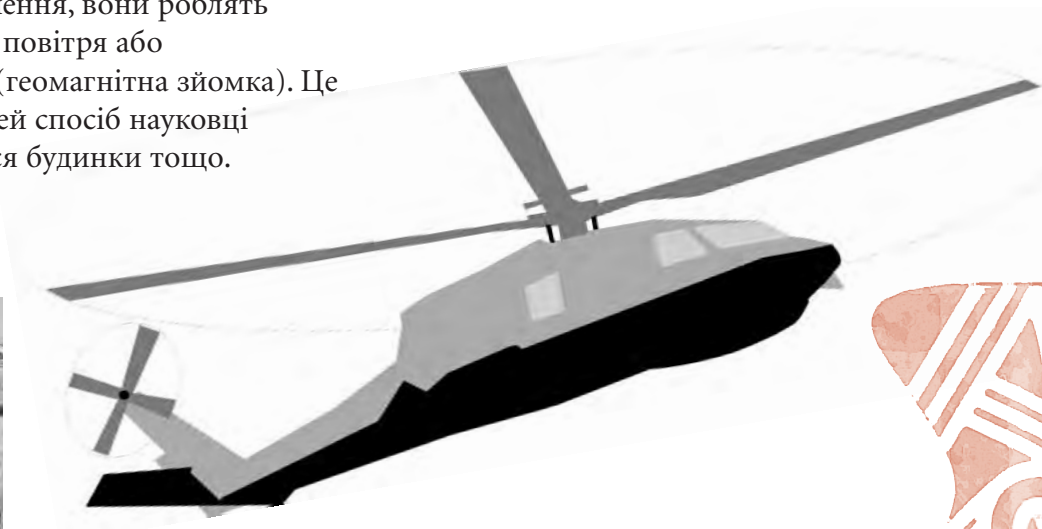

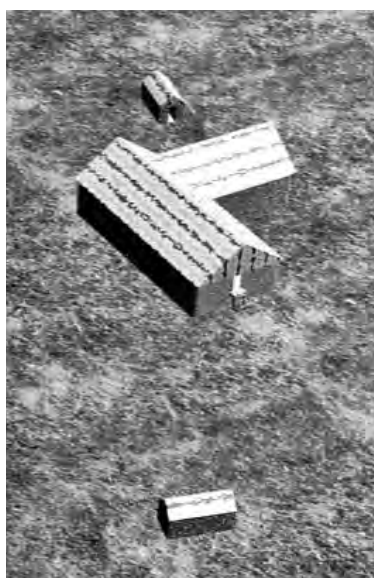
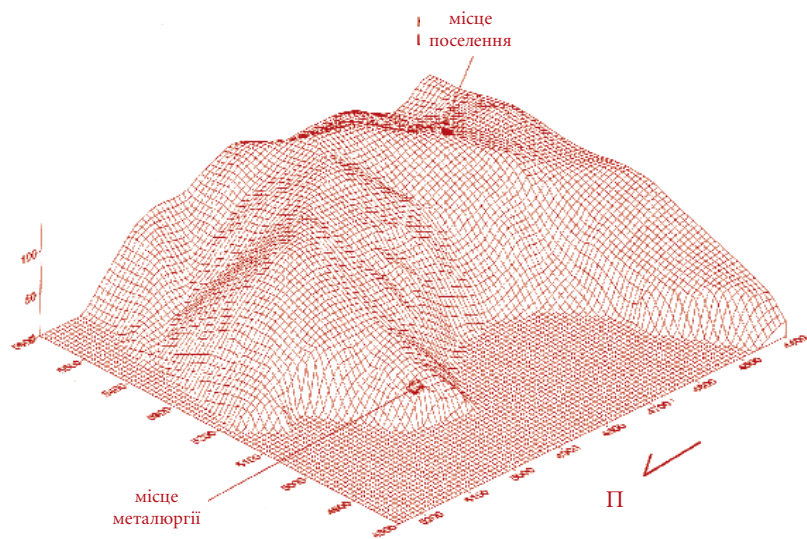
На основі спільної праці, археологи розказують нам про спосіб життя людей, які жили давно, дуже давно.

Якщо ці самі речі можна знайти на якійсь території, це доказ того, що там був один спільний спосіб життя, тобто була одна культура, одна цивілізація.

Модерна археологія

Якщо археологи підозрівають, що в даному місці можливо було ціле поселення, вони роблять магнітну знімку з гори з повітря або інструментами на землі (геомагнітна зйомка). Це немов рентген землі. В цей спосіб науковці довідуються, де містилися будинки тощо.

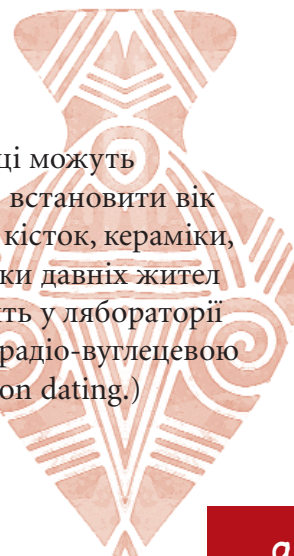

Модель міста

Сучасні науковці можуть датувати, тобто встановити вік вугілля, дерева, кісток, кераміки, обпалені обмазки давніх жителів тощо. Це роблять у лабораторії ізотипною або радіо-вуглецевою методою. (Carbon dating.)

Поселення

Спочатку трипільці жили у малих поселеннях де було мало хат. Тут жив один рід, або одне плем'я.

Що це таке плем'я?

Це група людей, що пов'язані спільним походженням і споріднені однією мовою. Разом – вони творять суспільну організацію.

Що це рід?

Це ряд поколінь, що походять від одного предка і творять соціальне об'єднання. Колись творили і господарські об'єднання.

Житла творили переважно на берегах річок, поблизу джерел, на важко доступних горбах тощо. На поселеннях жило переважно біля 300 осіб.

Переселення

Трипільці своїм знаряддям не могли орати землі глибоко і вживали її лише зверху. Тому їхні поля скоро виснажувалися, значить пожива в землі зуживалася і люди мусли переноситися що 50-80 років на нові поля і нові поселення. Старі поселення палили.

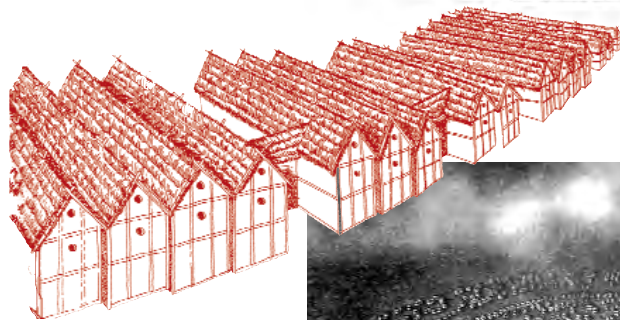
Протоміста

попередники модерних міст

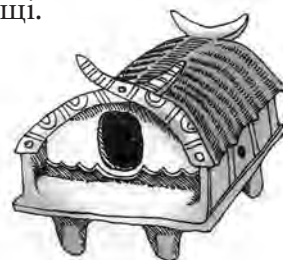
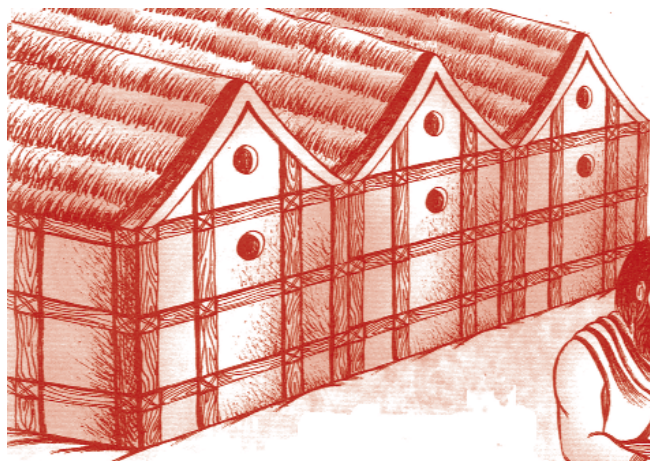
Зчасом роди і племена єдналися і повставали немов міста – протоміста, у яких жило від 5000 до 15,000 людей.

Всі трипільські поселення, якщо дивитися на них із висоти – мали овальну форму. На окраїнах поселень будували 3-4 ряди будинків. У зовнішньому ряді ці будинки стояли тісно один при одному, маючи спільні бічні стіни. Разом вони tworили немов оборонну стіну. Це були переважно виробничі приміщення. У пізніших часах з'явилися також оборонні вали і рови довкруги поселень, зокрема міст і городищ.

У центрі міста була велика будівля – храм і, одночасно, громадське приміщення. Довкруги було досить багато вільної площі. Від центру, як промені розходилися вулички.

Торгівля

Ремісники у містах вимінювали або купували сировину, наприклад мідь або кремій і виробляли продукти по містах.

У містах люди спеціалізувалися, були різні ремісники, фахівці в додатку до хліборобів, які управляли землею довкруги міст.

Хліборобство

Трипільське хліборобство мало різні ділянки:
рільництво, скотарство, мисливство, рибальство.

Трипільці самі створили власні способи праці пристосовані до місцевих природних умов, тобто, їхнє хліборобство не було запозичене від інших.

Рільництво

Колись дуже давно люди збирали те, що дико росло. Трипільці вміли вже самі сіяти, садити і збирати харчі.

Це означало, що треба було розпушити землю мотикою або ралом (це немов недосконалий плуг), посіяти зерно, тоді жати серпом, згодом зерно треба було “відбити” від колоска і розтерти його на муку “зернотерками”. Для того всього треба було мати вже відповідне знаряддя. Це означало, що треба було придумати, як його виготовити.

Трипільці вирощували найчастіше пшеницю, але таких сортів, що мала грубу плівку. З такої пшениці можна було варити кашу, але не пекти хліб. Хліб пекли із ячменю. Вирощували також коріандр, горох, просо, льон, коноплі й подекуди виноград.

У додатку, по лісах росли дикі яблуні, груші і всілякі ягоди, які вони збирали.

грушіяблука... ішіяблука... годигруш

группа людей, готовящих к публикации

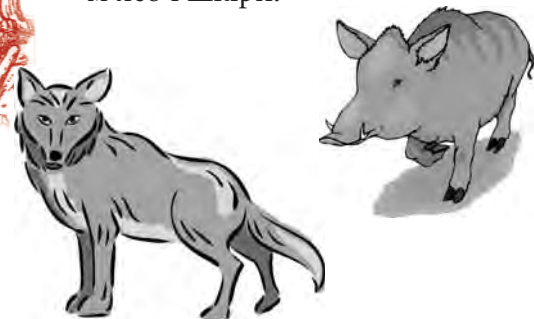
Скотарство

Трипільці мали таких домашніх тварин: корови, свині, вівці і кози. З них вони мали м'ясо, молоко, шкіру і шерсть, з якої виробляли вовняні тканини. Мали вони також воли, коні і собаки.

Мисливство

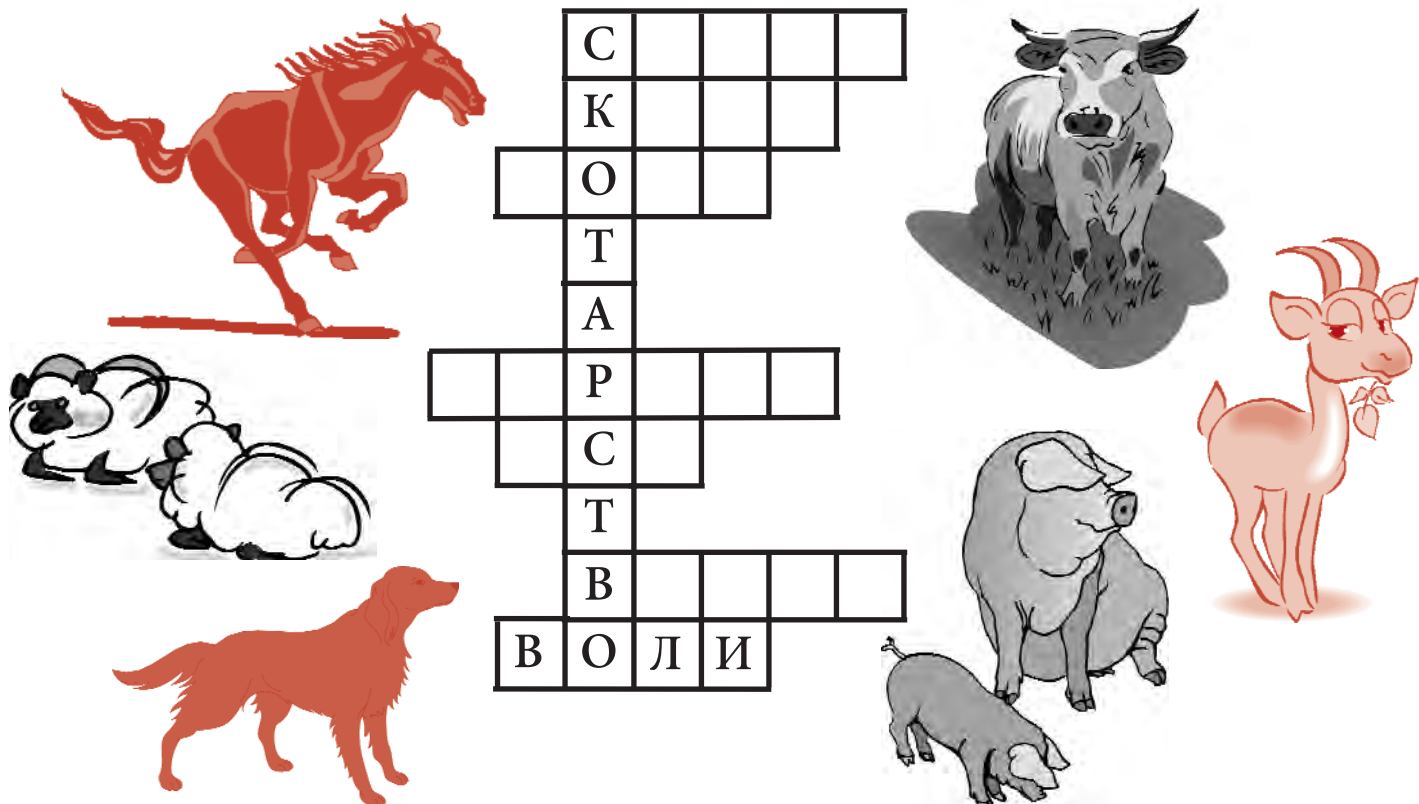
Мисливство – полювання. У лісах було багато диких тварин. Трипільці полювали головно на оленів, на козуль і кабанів. Але були також тури, зубри, ведмеді, вовки, лиси, зайці тощо. Вони полювали луками і списами. Із диких тварин уживали м'ясо і шкіри.

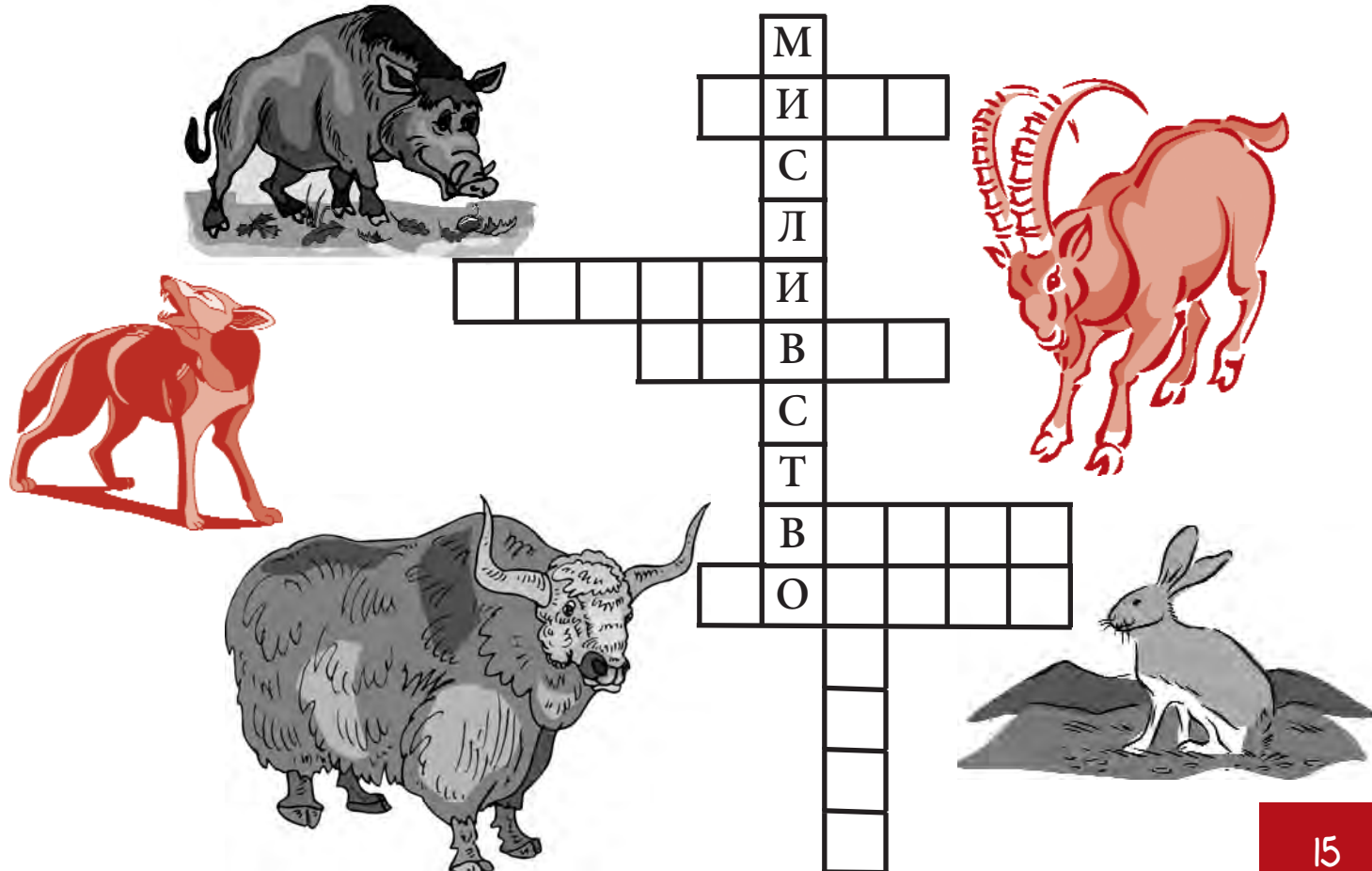
Риболовство

У ріках було багато риби. Археологи знайшли багато знарядь для риболовства. Були й різні гачки на різні види риби. То значить, що трипільці їли багато риби.

вівцікозиконісвиніпсиволикоровивівцікозиконісвиніпсиволикорови

козулісивовкикабанизайцікозулісивовкикабанизайці

Житла

Житла були різні залежно від місцевості. Як правило, трипільське житло було двоповерховим. Але були і півземлянки і триповерхові хати. Житло було сухе і тепле, величиною, як сучасне помешкання для однієї сім'ї. У цих житлах було по три-чотири кімнати.

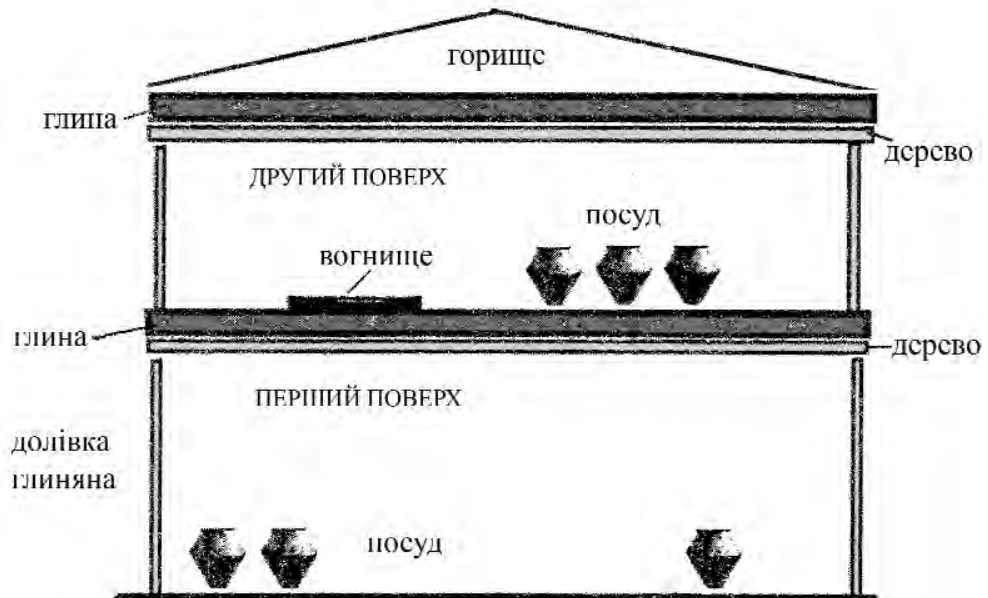
Також були будинки для ремісників і приладдя, головню по містах і більших селищах. Переважно хати стояли окремо, але по містах будинки були часом прикріплені один до другого.

Стіни складалися із колод, часом із плетеної лози і були обмазані глиною. Щоб глина була витривалою, до неї додавали тирси або листя. Стіни і підлогу часом фарбували вохрою на червоний колір.

Над верхнім поверхом було горище, а з боків хати були навіси, під якими зберігали різні господарські речі.

Дах був двохилий, дерев'яний, покритий соломною або травами.

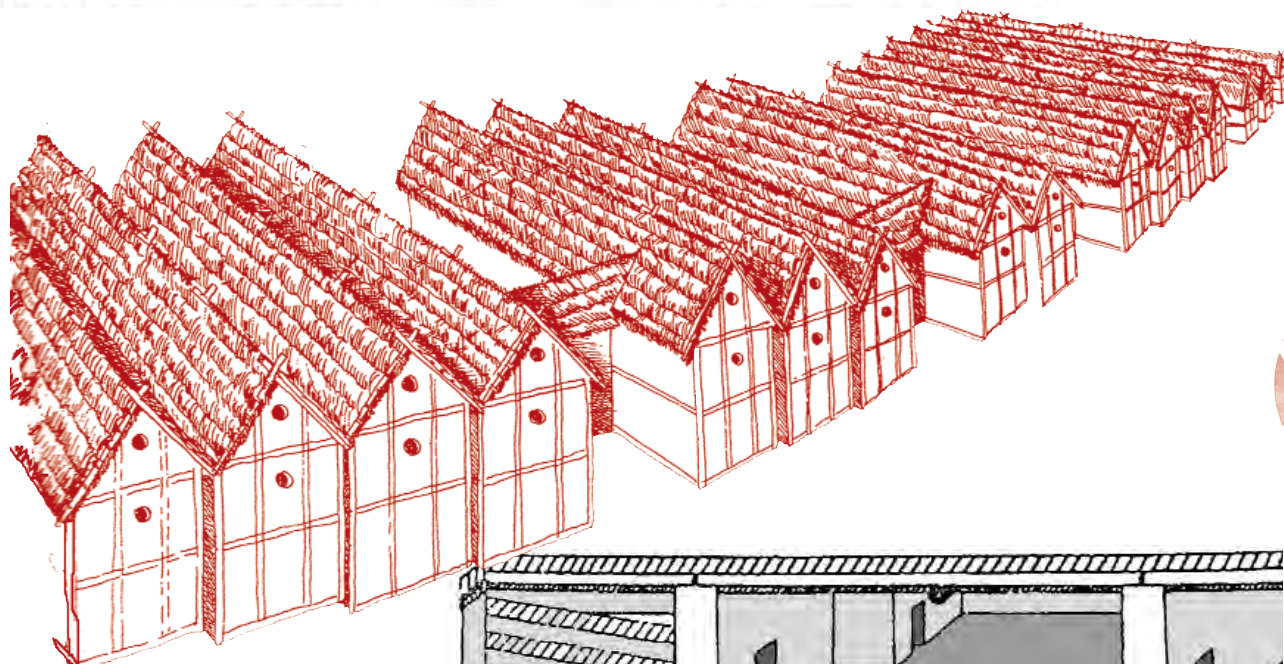

Вікна робили круглими, навколо прикрашували їх різними орнаментами. До стін були примуровані глиняні лави.

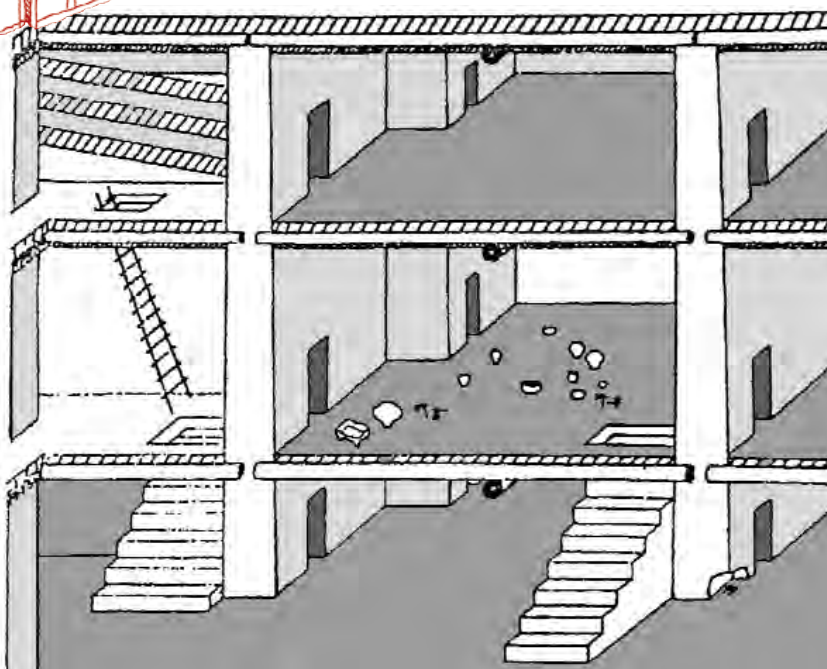

У кожній хаті було вогнище, або піч без комина, для готування їжі і для ogrівання житла.

Внутрі у кімнатах були вмонтовані зернотерки для розтирання зерна на муку.

У деяких містах і селищах були і триповерхові будинки.

Ремесла

Що це таке ремесло?

Це дрібне виробництво різних виробів і знарядь, що базується на ручній техніці. Іншими словами, це певна професія або фах.

У той час кожна людина мусіла вміти виробляти багато речей. Навчання велось головню у сім'ях. Але у кожній справі дехто стає майстром. За вироби майстрів інші готові були платити.

ткачітесляріметалюргиковалігончарірільникиткачітесляріметалюргиковалігончарірільники

І так почалися різні спеціалізації і повстали окремі ремесла. Одночасно, трипільці зорганізували відповідну систему збуту (продажі) виробів майстрів, бо ремісники могли діяти тільки у зорганізованому суспільстві.

Гончарство

Це виробництво предметів із глини, тобто кераміки.

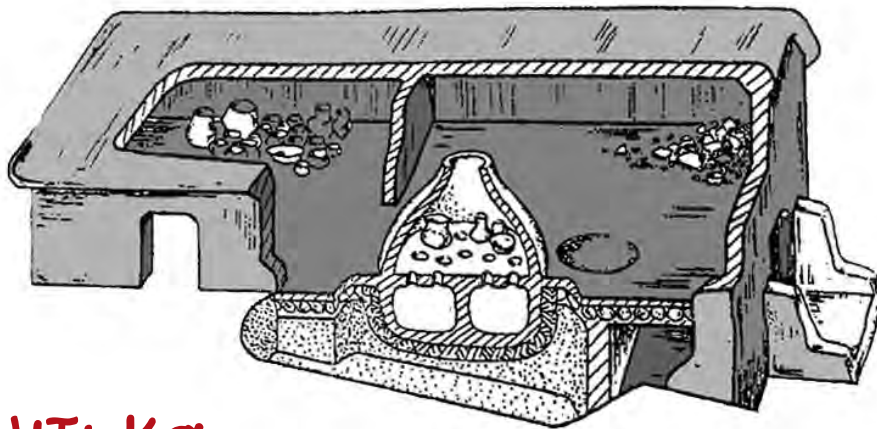
Багато стародавніх племен ліпили руками грубу незграбну кераміку. Трипільські вироби мали гарні форми і стінки цих виробів були тонкі. До глини додавали потерту полову, товчені мушлі тощо.

Трипільці мали гончарські кола, але ті кола були ще недосконалі, порівняно з пізнішими варіантами.

Добрі гончарі виробляли посуд і вимінювали його за інші продукти – харч, одяг, тканини, знаряддя, прикраси тощо.

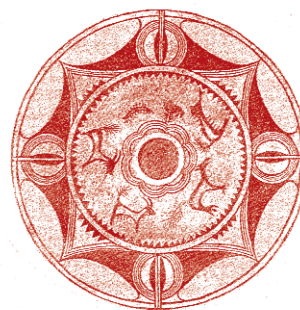

Керамічні вироби випалювали в печах. Були малі і великі печі. Деякі були двоповерхові.

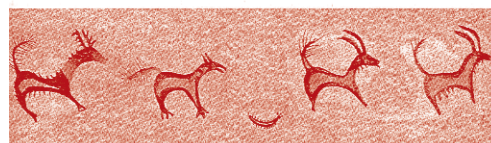

Орнаментика

Гончарі прикрашували свій посуд кольоровими vzорами і випалювали його. Це була мальована кераміка. Вживали кольори: білий, червоний і темно бронзовий. Для декорації часто вживали зображення звірів.

Різні племена мали свої відмінні орнаменти.

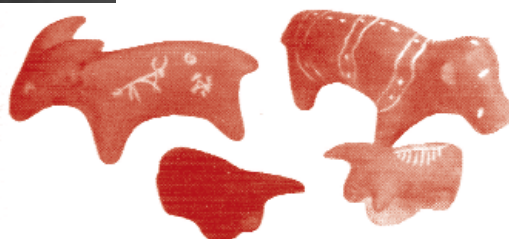

Трипільський кольоровий розпис кераміки – це явище унікальне, яке насправді не повторювалося у жодних інших культурах.

Гончарі виробляли найбільше кухонного посуду. В деяких господарствах знаходять від 50 до 80 видів різного посуду: тарілки, глечики, миски, черпаки тощо.

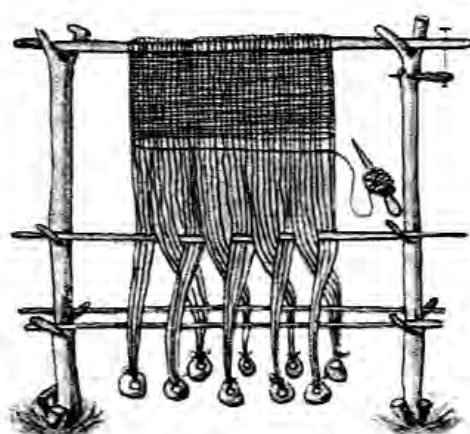
Керамічні вироби вживали також жреці (священики) під час відправ.

Ткацтво

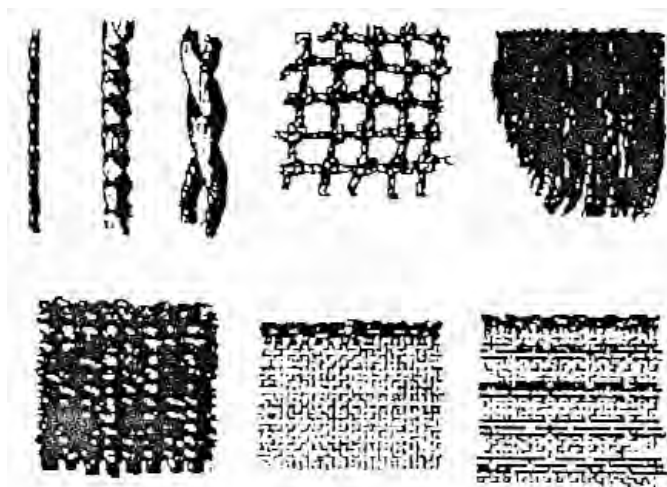
Трипільці виробляли грубі мішкові тканини і тонке полотно. Були і тканини із зображеннями.

Нитки трипільці виробляли із різних рослин: льону, конопель, кропиви, або із вовни. Ткали на ткацьких верстатах, шириною навіть в один метр. Виробництво тканин було по декуди на велику скалю.

Одяг

Люди спершу виготовляли одяг зі шкур тварин, а потім навчилися робити тканини: полотняні і вовняні.

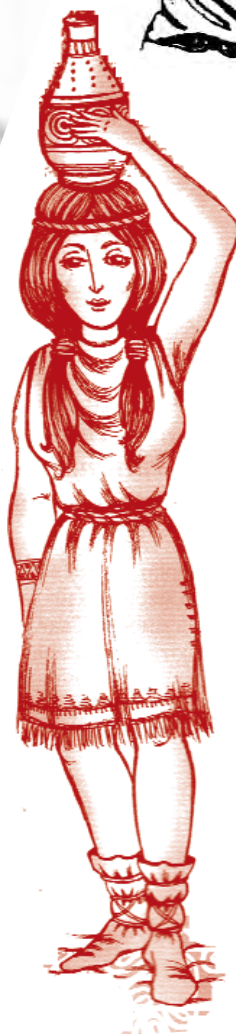

коноплівовна льон кропива коноплівовна льон кропива коноплівовна льон кропива

На одяг нашивали різні прикраси зі шкіри, з міді і з кісток. Були також браслети, різні декоративні кільця, намиста тощо.

Трипільці мали теж і взуття: різної висоти м'які шкіряні чобітки, підв'язані під коліна, постоли зі шкіри і сандалі.

Металюрги і ковалі

Металюрги і ковалі. Трипільці видобували мідь і кремінь. Спершу малі групи людей видобували дещо руди чи кременя для власного вжитку. Але, згодом, вони виробили нові вміння, нові технології і одні видобували, а інші виробляли з того кременя чи металю різні речі.

Предмети виготовлені з міді й кременю уважали дуже цінними, дорогими й престижними.

Мідь

Мідь спершу добували в районах на захід від Карпат. Згодом знайшли родовища міді на Волині.

Трипільці добували мідь, яка була неглибоко під землею. На поверхні землі, пласти цих родовищ міді нагрівали величезними вогнищами. Після цього розжарену поверхню поливали водою. Руда розтріскувалася і її вибивали з землі кам'яними або металевими кайлами, тобто великими гострими молотами.

Сировину виплавлювали (розтоплювали), часом далеко від місця її добування. Брили цієї сировини перевозили саньми, в які запрягали волів.

Предмети з міді виливали у ливарнях. Форми їхні були з кераміки або із дерева.

З міді виготовляли різні знаряддя праці – тесла, рала, сокири, лопати, молоти, долота і зброю. З мідяного дроту виробляли також прикраси.

Торгівля

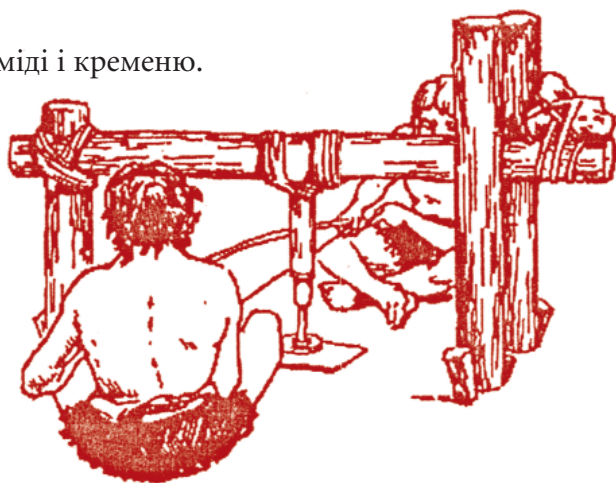
Трипільці вимінювали продукти: сировину і вироби, тобто вони торгували. Вони мали також вироби із золота і срібла, але їх правдоподібно купували від сусідів.

Кремінь – це дуже твердий мінерал.
Найкращі інструменти і зброя виходили із міді і кременю.

На сході Карпат було дуже багато кременя біля рік Горині, Прута і Дністра, де його видобували впродовж 1500 років і продавали навіть племенам біля Дніпра. Археологи познаходили численні копальні. Але вироби з кременю виробляли не там де добували його, а головню по містах.

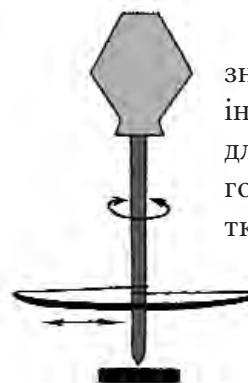
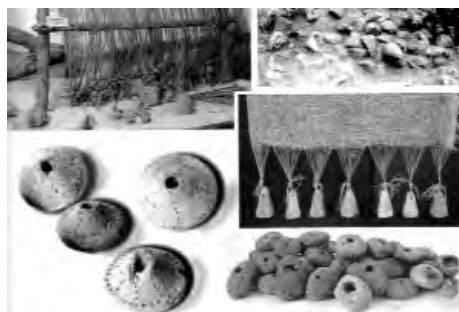

Кременем викрешували вогонь.

Знаряддя

Трипільці виготовляли різне знаряддя праці з дерева, кременю і міді:

знаряддя й інструменти для ремесел: гончарства, ткацтва тощо

різні предмети для господарення: мотики, сапи, орала (рід плуга), серпи, зернотерки (щоб виготовляти муку), сокири, долота тощо;

зброю для полювання і самооборони: луки, списи;

знаряддя для металургії: для видобування руди (міді), для ковалів, щоб могли виробляти металеві предмети (сокири тощо) і для тих, що виробляли біжутерію, тобто цінні прикраси; знаряддя для вироблення предметів з кременя (сокири).

Трипільці

наші предки

Десь у III-му тисячолітті перед Христом трипільські поселення почали розпадатися. Найважливішою причиною було правдоподібно похолодження цілої земської кулі. Клімат змінився – і важко було вижити. Частина трипільців розійшлася у різні сторони світу – по Європі, до Ірану, до Індії.

Частина залишилася, але щоб вижити вони мусли змінити спосіб життя і їхня культура почала зникати. З часом колишні трипільці змішалися з новими племенами, які прийшли на українські землі. І так вкінці повстали сучасні українці.

Які етнічні зв'язки між трипільцями і українцями ще ніхто точно не встановив, але напевно трипільці були нашими культурними предками. Ось приклади:

Трипільці заклали основи господарських систем, на базі яких існували й розвивалися суспільства пізніших часів аж до історичних українців включно.

Хліборобство завжди було важливою ділянкою життя на українських землях до сьогодні.

Деякі ремесла в Україні ще до недавня були подібними до трипільських ремесел. Модерні гончарі декуди й досі вживають удосконалене колесо подібне до трипільського.

І трипільці і модерні українці до недавня так само обмазували хати, печі і долівки глиною і прикрашували їх візерунками.

Візерунки українських рушників, вишивок і трипільської кераміки дуже подібні, або й однакові. Також є подібності у ритуалах. Наприклад, символіка дерева життя на весільних рушниках.

Вірування

Трипільська орнаментика мала релігійне значення.

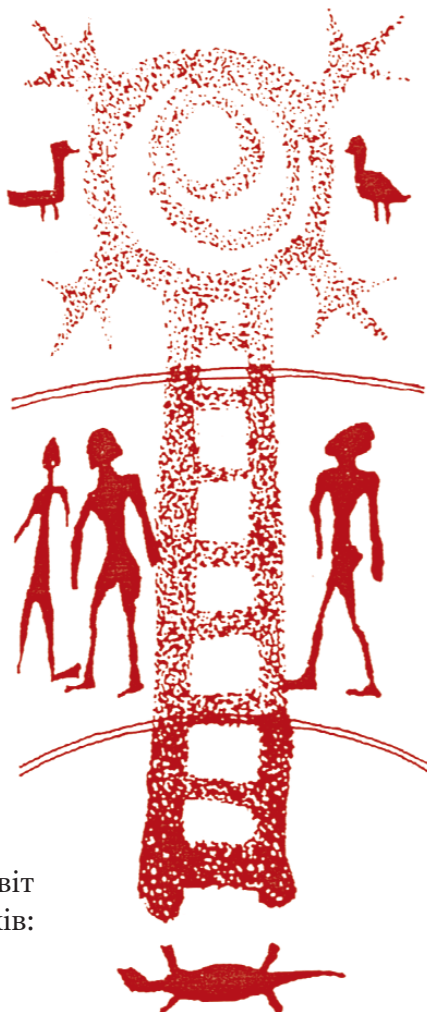
Трипільці вірили, що люди, тварини і рослини мали душі і що всі вони походили з одного джерела, від Ока Світу.

Трипільці вірили, що було три частини світу:

верхнє небо, вода і повітря, в якому рухається сонце, місяць і зорія;

земля, що була світом людей, тварин і рослин;

підземний світ померлих, світ духів:

Трипільці мали різні вірування. Наприклад, носили амулети або обереги, вірячи, що вони оберігають їх від хвороб, ран тощо.

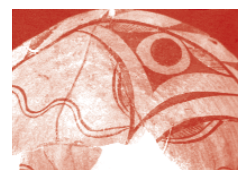

Вогонь – джерело і символ життя.

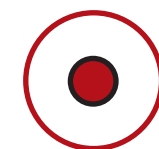

Трипільці вірили у різних богів і поклонялися вищим силам, але центральне місце між богами займала богиня родючості – Велика Матір. Саме на її честь було створено дуже багато статуеток.

Життя – це вічне повторення: сонце сходить, заходить і знову сходить; природа завмирає у зимі і відроджується на весну.

Історія творення світу. Первородне, тобто перше, космічне яйце(круг)із зародком всередині (точка). Його знесла птиця (буква V) на космічних водах (паралельні лінії). Яйце охороняє змія (спіралі) і що якийсь час оновлює його. Богиня - Птиця і Богиня - Змія дарують землю і все життя і кормлять небесною водою – дощем.

Символ
трипільського
Всесвіту

Герб модерної
України – тризуб

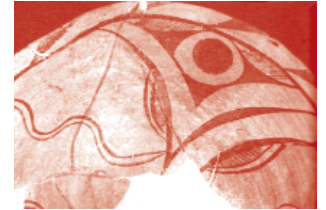
Герб Богородиці
Великого

Триєдність

Триєдність була важною для трипільців. Всесвіт мав три частини: сонце, зорі і місяць; у житті людини були три головні події: народження, весілля і смерть.

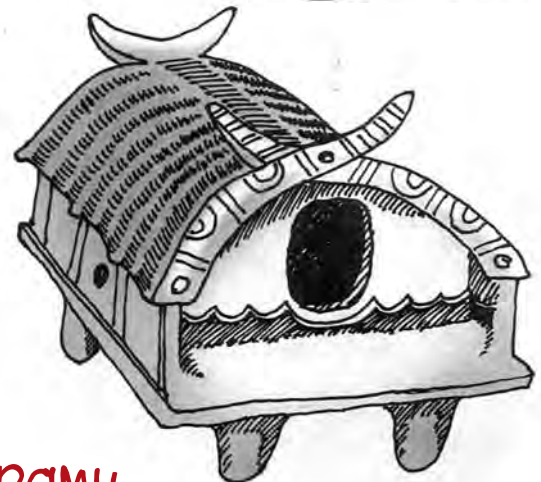
Продовж віків триєдність залишилася важливою у ритуалах українців. Сьогодні герб модерної України є тризуб.

Червона фарба мала особливе значення і важливу роль у обрядах трипільців. Стіни і підлога храмів були пофарбовані червоним кольором. Цим самим кольором були розмальовані й взори при вході до житлових будинків.

Волхви або жреці

Волхви або жреці були немов сучасні священики. Вони вчили людей про богів, про віру, про життя, про цикли життя. Волхви тримали календар, радили людям, що робити і відправляли ритуали пов'язані з порами року і родинними святами. Волхви також рішали, коли треба переходити з одного місця на інше.

Храми

Храм стояв звичайно посередині поселення чи міста. Храми були досить великі площею, 15 х 7 метрів. У кожному храмі був вівтар, де приносили жертви. Вздовж стін були вмуровані лави. Стіни, стелю і підлогу храмів прикрашували різними зображеннями тварин та орнаментами.

Жрецькими могли бути жінки або чоловіки. Трипільці вірили, що молитви, обряди, свята це спілкування з богами.

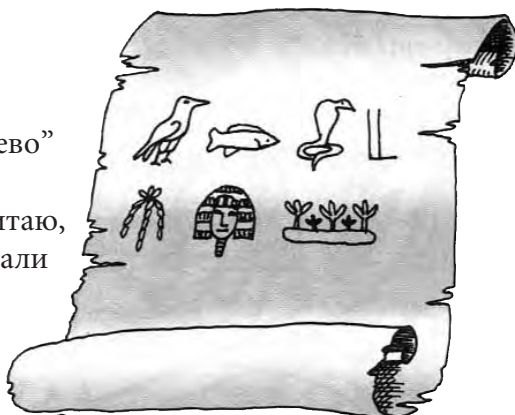
Письмо

Бувають три види письма:

Гієрогліфічне

Кожний знак передає не звук, а відповідне поняття. Наприклад “дерево” – один знак, “зелене дерево” інший знак.

Таке письмо вживають і досі в Китаю, Японії, Кореї, а колись його вживали єгиптяни і шумери.

Буквенне

Одна буква означає звук, а кілька букв разом дають відповідне слово. Вперше виникло у фінікійців. Усі мови Європи, в тому й українська вживають цей принцип письма.

Піктографічне письмо

Це письмо образкове – спрощений малюнок передає якесь поняття. Сучасні мови такого письма не вживають, але піктограми вживають там, де читати текст немає часу або незручно.

Трипільська кераміка уся покрита візерунками.

Деякі зображення цілком реалістичні: голова бика, людина, земля, місяць.

Інші візерунки дещо абстрактні, але їх легко пояснити: зображення вічного руху, знак сонця, модель всесвіту.

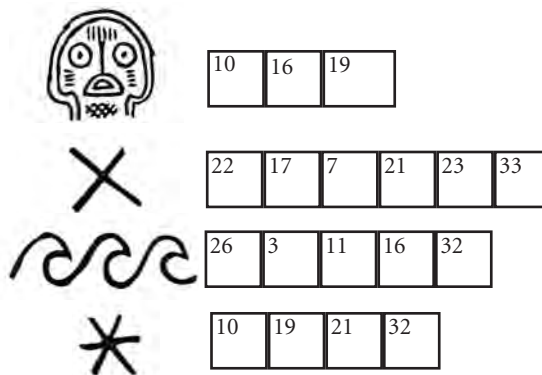

Дехто думає, що вже розшифрував значення деяких знаків. Ось кілька прикладів. Розшифруйте.

Спіраля – це символ змії.
Змія – це символ Богині Змії, яка береже життя і робить його вічним.
Отже спіраля – це символ вічності.

9	11	23	23	8	6	1	14	18	7
23	7	20	16	19					
20	19	28	1	23	19	15		12	
15	12	18	7	27	33				
10	3	32	10	19	15				
28	1	22	12	3					
19	15	19							
2	1	28	11	23	11				
6	7	21	7	3	19				
9	11	23	23	32					

10	16	19
----	----	----

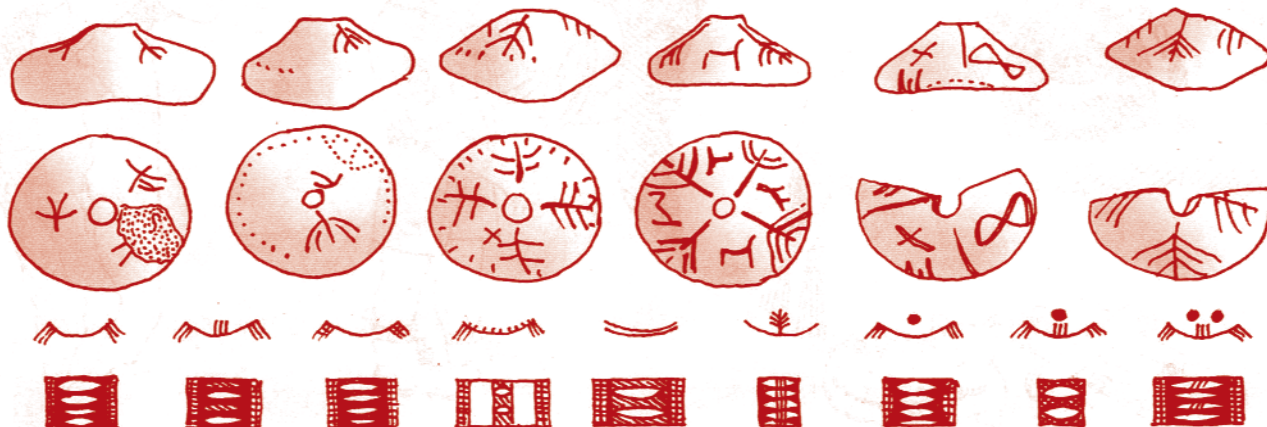
22	17	7	21	23	33
----	----	---	----	----	----

26	3	11	16	32
----	---	----	----	----

10	19	21	32
----	----	----	----

1а 2б 3в 4г 5г 6д 7е 8є 9ж 10з 11и 12ї 13ї 14й 15к 16л 17м 18н 19о 20п 21р 22с 23т 24у 25ф 26х 27ц 28ч 29ш 30щ 31ю 32я 33ь.

Інші візерунки є первісними знаками гієрогліфічного письма.

МАЙСТРУЄМО з ГЛИНИ

Глину для ліплення глечиків можна купити в мистецькій крамниці, або взяти біля річки.

Стіл, на якому ти будеш працювати, потрібно застелити цератою. Приготуй також миску води і піднос, на який складатимеш свої глиняні вироби. Найкраще для цього взяти дерев'яну дощечку, бо туди всякати́ме вологість із глини.

1. До глини додай трішки води, добре розтирай усі згустки і заміси глиняне тісто. (Якщо глина з річки, то просто повибирай з неї усі згустки).

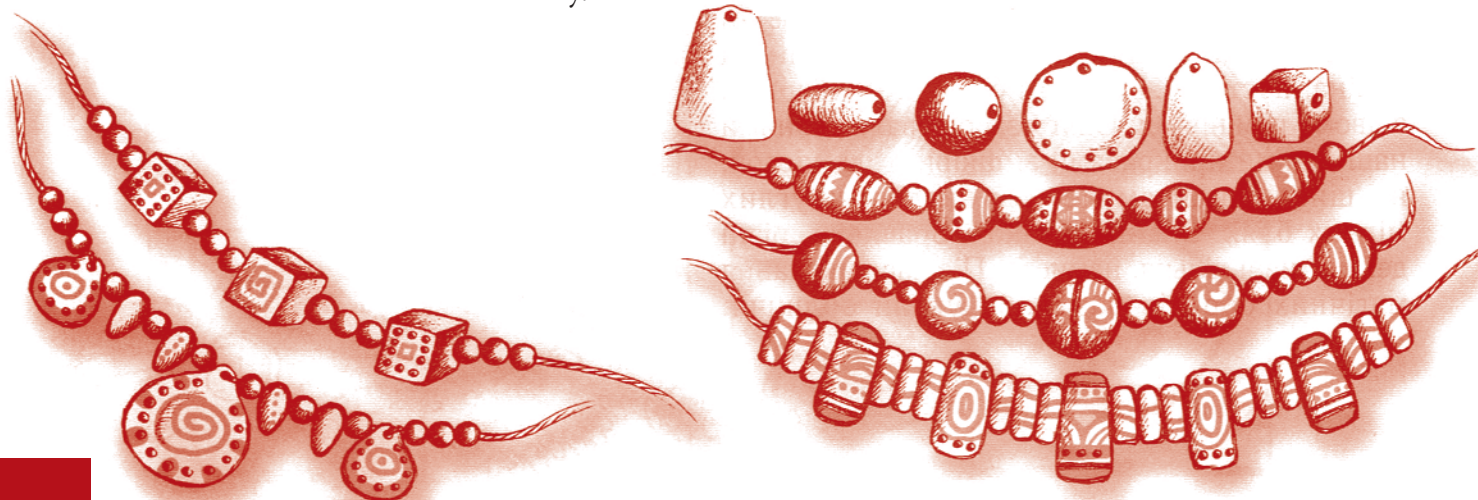

2. З глиняного тіста викачай довгу качалочку.

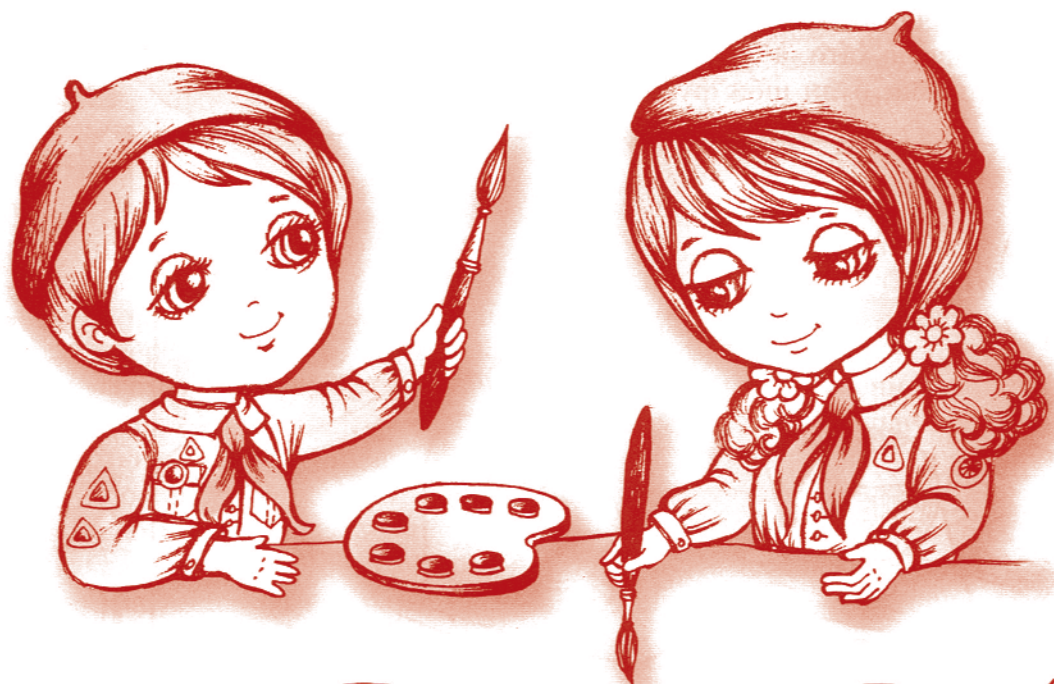
3. З цієї качалочки можна зробити:

Оберіг (щось, що оберігає від біди): зігни качалочку навпів і посередині поклади зернятко.

Коралики: поділи качалочку на рівні частинки і зроби з них кульки, кубики, плескаті медалики тощо. Посередині кожної зроби дірки і, коли коралики висохнуть, протягни крізь них шнурочок або міцну нитку.

Тарілочку: виклади
качалочку равликом, змочи
руки водою і, піднімаючи
зовнішнє коло, злегка
розгладь щілини.

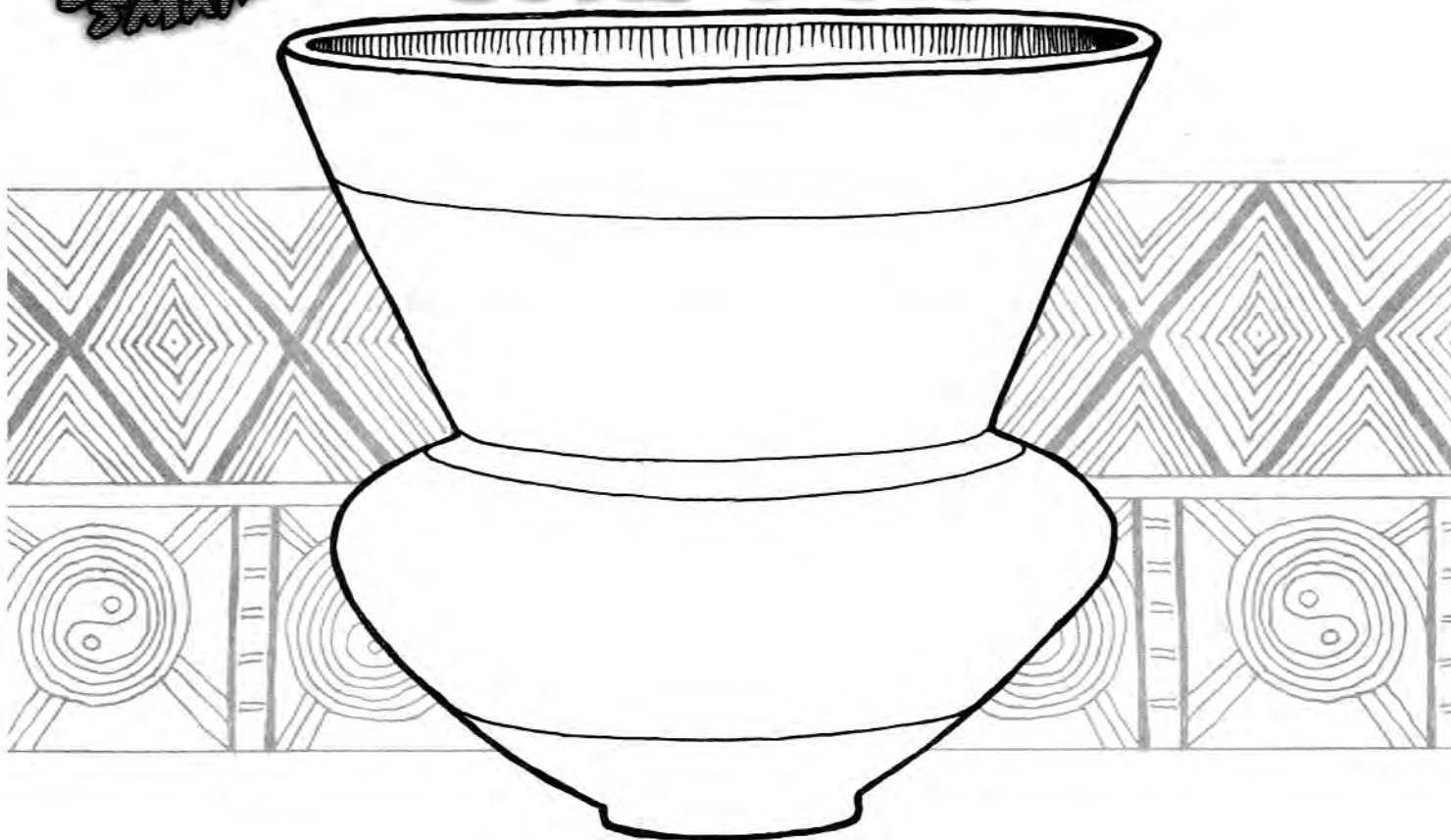
4. Те, що ти зробиш,
акуратно поклади на
тацю. Сушити глиняні
вироби потрібно
повільно, бо якщо
вологість
випаровуватиме
зашвидко, то
виліплений виріб
потріскає.

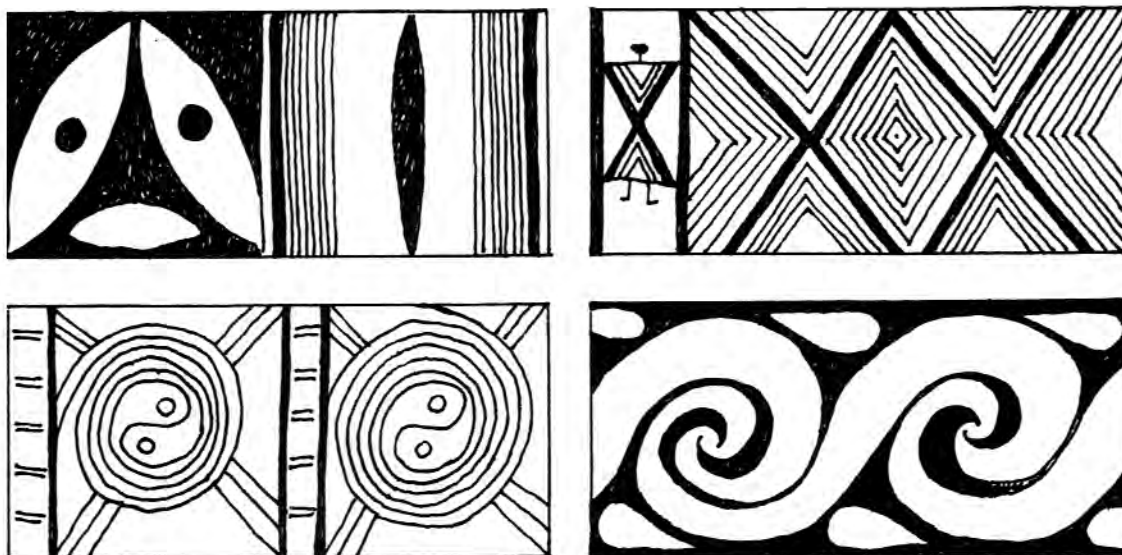
5. Коли вироби стануть уже тверді, можеш
спробувати їх розмалювати. Подані орнаменти
допоможуть тобі в цьому.

РОЗМАЛЮЙ СОБІ ГЛЕЧИК

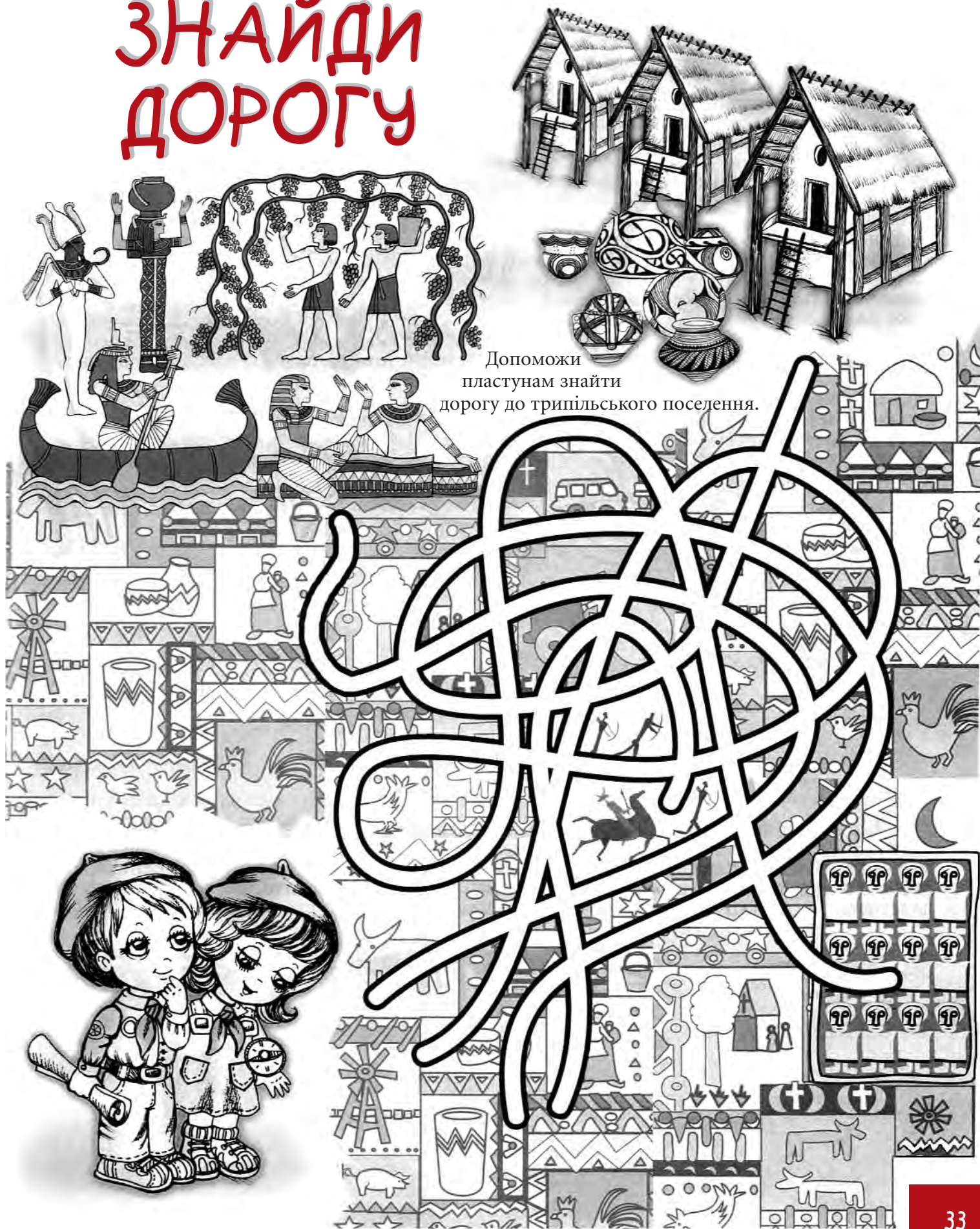

За допомогою поданих та власних символів розмалюй свій глечик.

ЗНАЙДИ ДОРОГУ

Допоможи
пластунам знайти
дорогу до трипільського поселення.

ЗНАЙДИ 15 РІЗНИЦЬ

Перед Тобою – розбиті
гличики, знайдені вченими
під час розкопок на
території існування
трипільської цивілізації. До
кожного розбитого гличика
знайди частинку, якої не
вистачає. В кружечках
впиши відповідні цифри.

А6, Б7, В13, Г12, Д4, Е8, Ж9, З11, И14, Й10, К11, Л12, М13, Н14

Дорога до нового життя Акіса

Дідусь потішав онука, “Не плач!”

“Чому тато не міг взяти мене із собою? Я вже не дитина! Він взяв Кия і Влеса, а мене не взяв,” – жалувався Акіс.

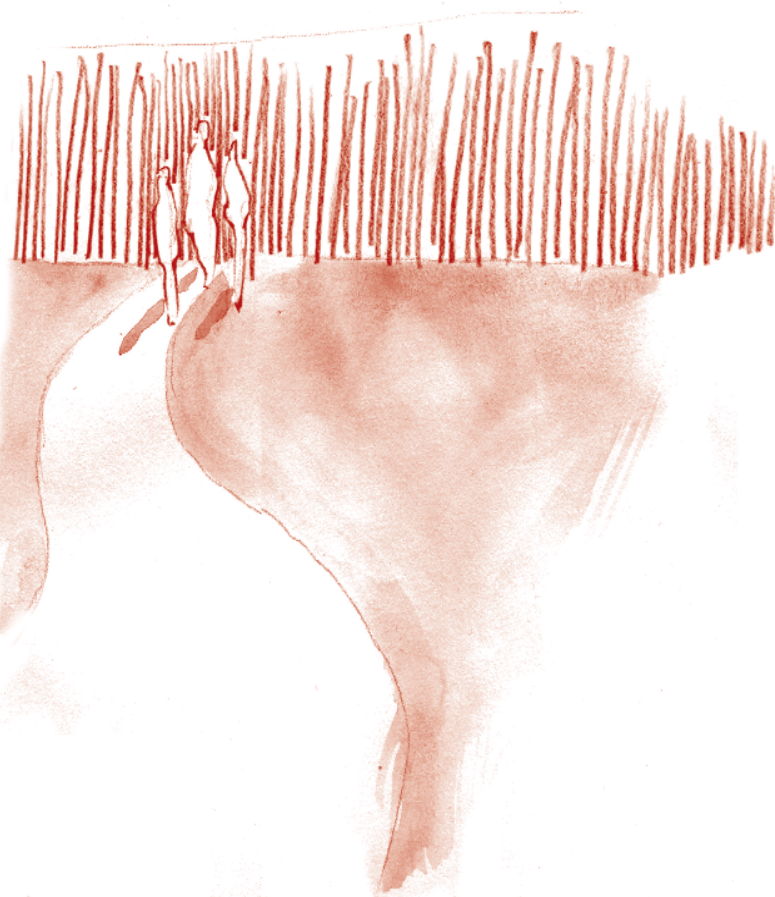
“Ти знаєш, тато поїхав приготувати нове місце, куди ми будемо переселюватися. А тебе покищо тут потрібно. Ми мусимо допомогти мамі тут усе приготувати до переселення,” – пояснював дідусь. Але це не задовольняло Акіса.

“Властиво, чому ми маємо переноситися? Чому не можемо тут далі жити? Мені тут подобається.” Він ніяк не хотів погодитися із плянами дорослих.

Акіс дуже любив допомагати батькові з керамікою. Він ходив з ним шукати глину біля річки, місив глину, приглядався, як батько виробляв різні глечики, часом на колесі, часом із качалочок. Вироби ці треба було сушити в печі. Акіс не раз збирав дрова і доглядав вогонь. А як глечики були вже сухі, їх сестра Лада розмальовувала. Часом вона дозволяла Акісові спробувати їх розмальовувати. А тепер, ось, вони мали десь переноситися. Не відомо, як там буде.

Дідусь погладив онука. Він його добре розумів, бо малим хлопцем також покидав своє селище. Але, таке було їхнє життя. Тепер треба було все це пояснити внукові. “Є різні причини, чому ми мусимо переходити на нові місця. Бачиш, цей великий горщик для зберігання зерна? Як я мав стільки років, як твій тато, ми тоді збирали 10 таких горщиків з нашого поля. Тепер ми збираємо лише 5 з того самого поля. Земля вже не родить так добре. Нам треба перенестися на більш урожайну землю.”

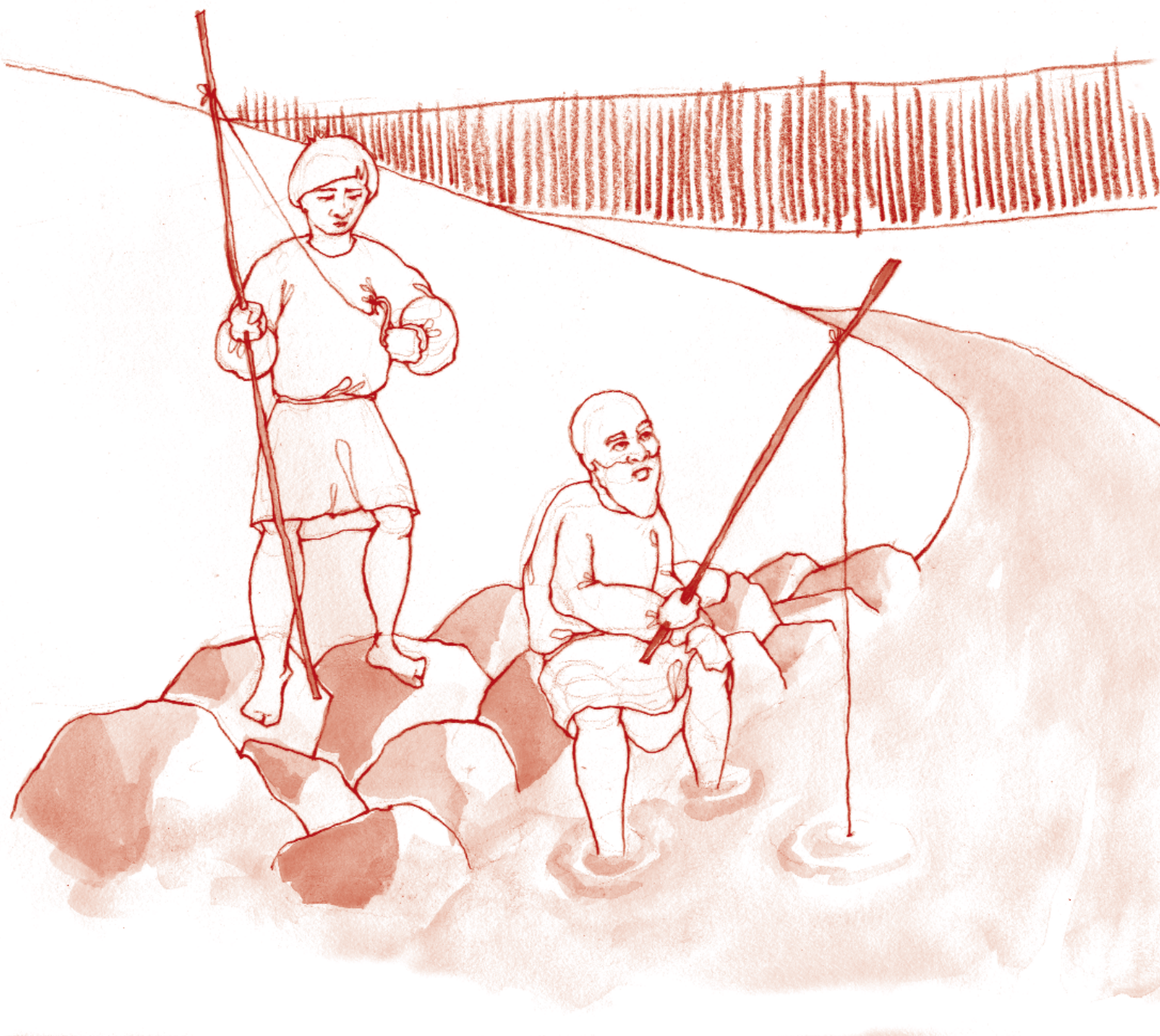

В цю хвилину підійшла мама Акіса з малою Жівою. “Може б ви обидва пішли до річки і наловили риби на вечерю. І візьміть Жіву з собою, бо я мушу докінчити ткати диванчик на нову хату. Жіва плаче, бо не може знайти одної іграшки.” Мама почала відходити і пригадала. “Між іншим, чи ти нагодував Азора?”

Акіс образився. “Мамо, чи я колись про свого пса забуваю?” В цю хвилину собачка підбігла до дівчинки і кинула іграшку їй під ноги. Жіва з радістю обняла пса. Маленький керамічний баранчик був її улюбленою іграшкою.

Над річкою Жіва бавилася з песиком, а Акіс і дідусь сиділи з вудками. Акіс що декілька хвилин підносив гачок, щоб перевірити чи нема риби, але риби не було. Дідусь співчував онукові. Йому пригадувалися його старі часи.

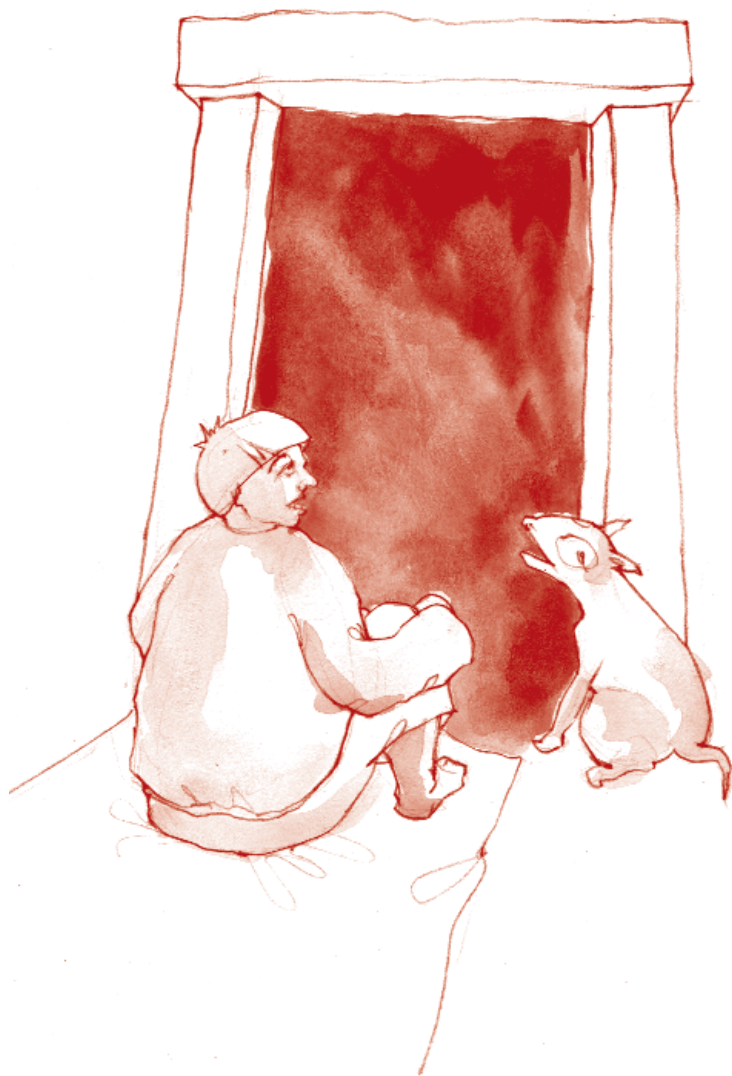
“Як був я молодий, ми могли ловити рибу що декілька хвилин. Тепер ця річка висихає. Ось маєш ще одну причину, чому нам треба переноситися на нове місце. Твій тато казав, що біля нового міста є велика ріка і риби там не буде бракувати.”

В цю хвилину з лісу вийшов Оріон, один із старших братів Акіса.

“Дивіться, що я маю. Я за ним довго біг і врешті – зловив його.” Оріон з гордістю показував малого дикого кабана.

“Ти молодець! Тепер уже нема так багато звірів, як колись, і не легко їх ловити. Добре, що ми звідсіля забираємося,” додав дідусь і встав.

“Ходи Акіс, ми допоможемо Оріонові справитися з кабаном. Треба приготувати м'ясо на вечерю, бо виглядає, що риби ми не наловимо.”

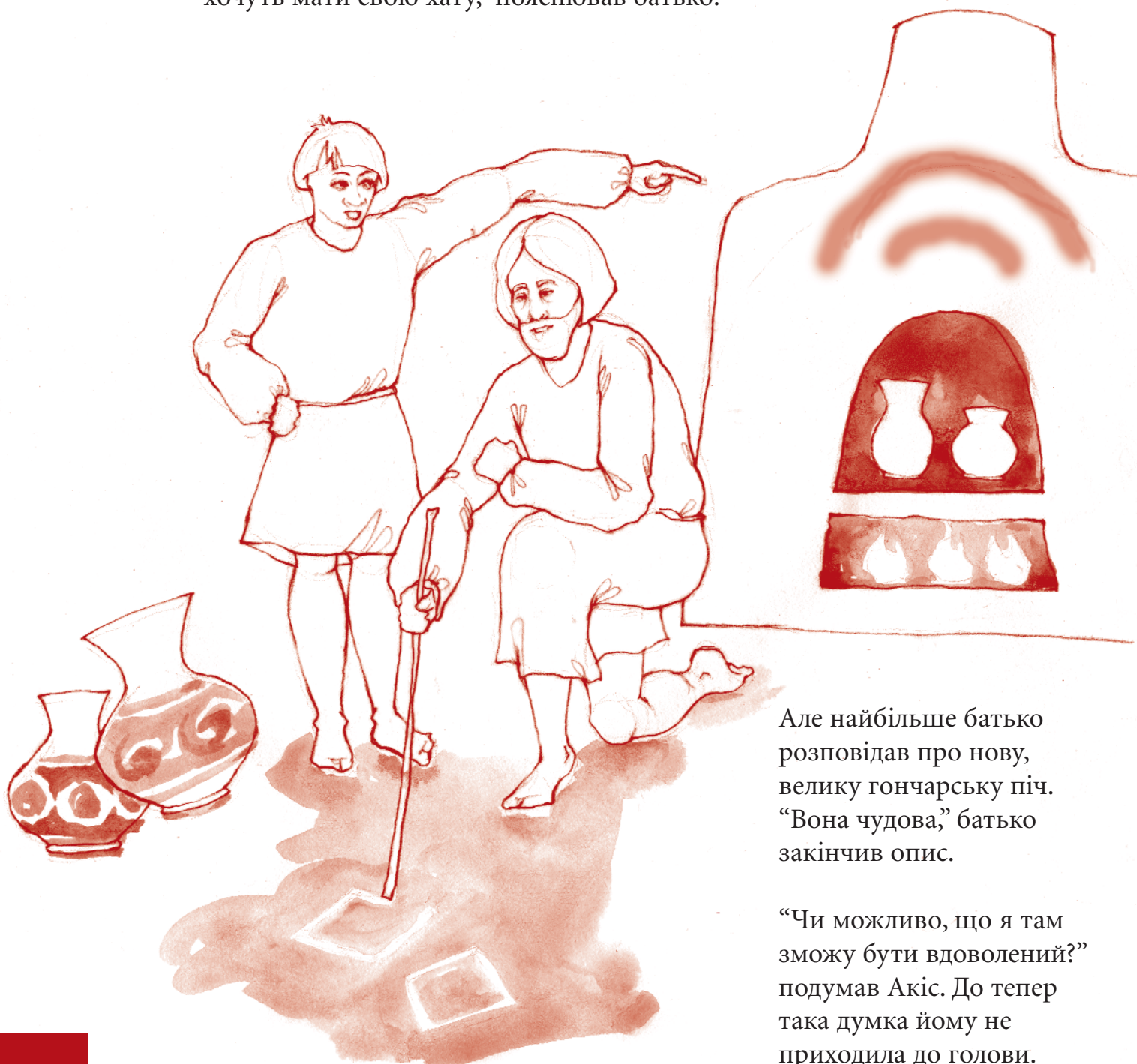

Акіс ще змалку боявся темноти. Відколи він дістав пса, Азор постійно спав біля нього. Цього вечора було особливо темно. Хлопець не міг заснути. Він переживав, що батька не було, що вони мали покидати їхню хату і цю місцевість, яку він знав і любив. Вкінці, притулившись до собаки – він заснув.

Раптом, Азор почав дуже сильно гавкати. Всі збудилися. Акіс встиг ще побачити, як якийсь звір перебігав попри їхню хату. Здалека чути було, як вівці почали блеяти. Всі чоловіки вибігли з хати із сокирами, але нікого вже не було. Правдоподібно якийсь хижак шукав вівці. До ранку вже ніхто не спав. Акіс боявся, хоч сам не знав кого і чого. Цим разом мама заспокоювала його.

“В новому місці буде безпечніше. Там буде ціле коло будинків ремісників за нашими хатами. І хижаки не зможуть до міста так легко зайти.”

Батько повернувся у доброму гуморі. “Місто вже має багато збудованих будинків. Наша хата одна з перших збудованих. Вона справді велика і вигідна а Кий залишився ще докінчувати свою,” пояснював батько. “Кий не буде жити з нами?” Акіс запитав стурбовано. “Ти знаєш, що він тепер одружився і вони з дружиною хочуть мати свою хату,” пояснював батько.

Але найбільше батько розповідав про нову, велику гончарську піч. “Вона чудова,” батько закінчив опис.

“Чи можливо, що я там зможу бути вдоволений?” подумав Акіс. До тепер така думка йому не приходила до голови.

Прийшов очікуваний день. Рано люди зібралися біля храму і процесія увійшла до храму. На чолі йшла жриця і несла спеціальний керамічний глечик. За нею йшли двох мужчин, несли оленя, жертву для богів.

Тоді йшли інші люди і несли свої розмальовані глечики. Це були їхні пожертви для богів і духів померлих з родини. Це відносилось і до дітей.

Коли всі ввійшли у храм, один з волхвів почав говорити. Волхви були немов сучасні священики. Вони вчили людей про богів і про віру.

“Вже прийшов час рухатися. В житті є циклі у всьому: людина народжується, росте і вмирає; сонце сходить, заходить і знову сходить; природа на весну відроджується, а взимі завмирає. І земля є родючою лише якийсь час, а тоді потребує відпочити і відродитися. Я вам всім бажаю щасливої дороги і щастя на новому місці,” закінчив найстарший жрець.

“Вибери одну іграшку,” мама доручила Жіві. “Але я не хочу нічого віддавати,” жалувалася Жіва. “Подумай, це для духа бабці Зіни. Ти її пам’ятаєш. Вона тебе любила і ти любила її допомагати,” пояснювала мама Жіві. “Ну добре,” з легшим серцем Жіва погодилася.

Коли люди вже трохи відійшли, Акіс почув стукіт молотків. “Це волхви розбивають горщики богам і душам тих, що померли на цьому поселенні. А на кінець, треба все підпалити, щоб місце поселення залишилося богам, а не іншим живим людям,” пояснив Акісові дідусь.

Був гарний осінній день, коли група мешканців вирушила зі свого поселення. Всім було жаль покидати свої хати. Родина Акіса йшла біля саней із речами. Дехто провадив худобу – корів та овець; дехто їхав на коні.

Дідусь ішов відносно повільно, тримався позаду групи. Він глибоко переживав цю подію свого життя. Тут він виростав, тут мав свою родину, тут померла його жінка, тут народилися його діти а тепер онуки. Ще раз подивився взад і зжахнувся.

Здалека горіло ціле селище, а до вогню біг пес і Акіс за ним. Дідусь кинувся бігти за внуком. Він турбувався, що Акіс побіжить до вогню за псом, але зловити його було неможливо. На щастя Акіс зашпортався і впав. Поки він встав, дідусь його вхопив.

“Не турбуйся, пес до вогню не піде, він побіг за якимсь звірятком. Скоро він повернется і дожене нас,” – розраджував дідусь хлопця. З тяжкою бідою переконав його йти зі всіма.

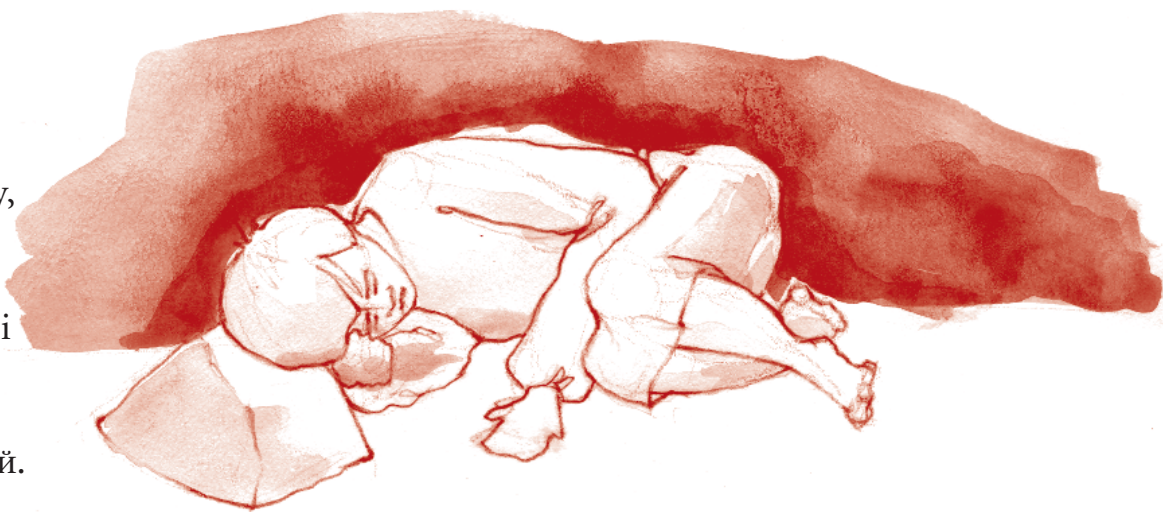

Група переселенців зупинилася наніч біля лісу. Була тепла ясна ніч. Акіс не міг заснути. Азора не було. Хлопець був переконаний, що псові мабуть щось сталося. Він рішив повернутися і знайти пса.

Акіс тихо встав і почав йти в сторону звідкіля усі прийшли. Він пам'ятав, що треба було йти трошки лісом, а тоді вже були поля. Але Акіс повернув трохи вбік і не міг вийти з лісу. Раптом щось почало шелестіти. Він налякався, що це може бути якийсь дикий звір і виліз на дерево. Якийсь час шелест зближався і тоді під деревом почав гавкати пес. “Азор!” Акіс неймовірно зрадів і почав злізати, але одна гілка зломалася і він упав на куш. Найгірше боліла його нога і він не міг встати.

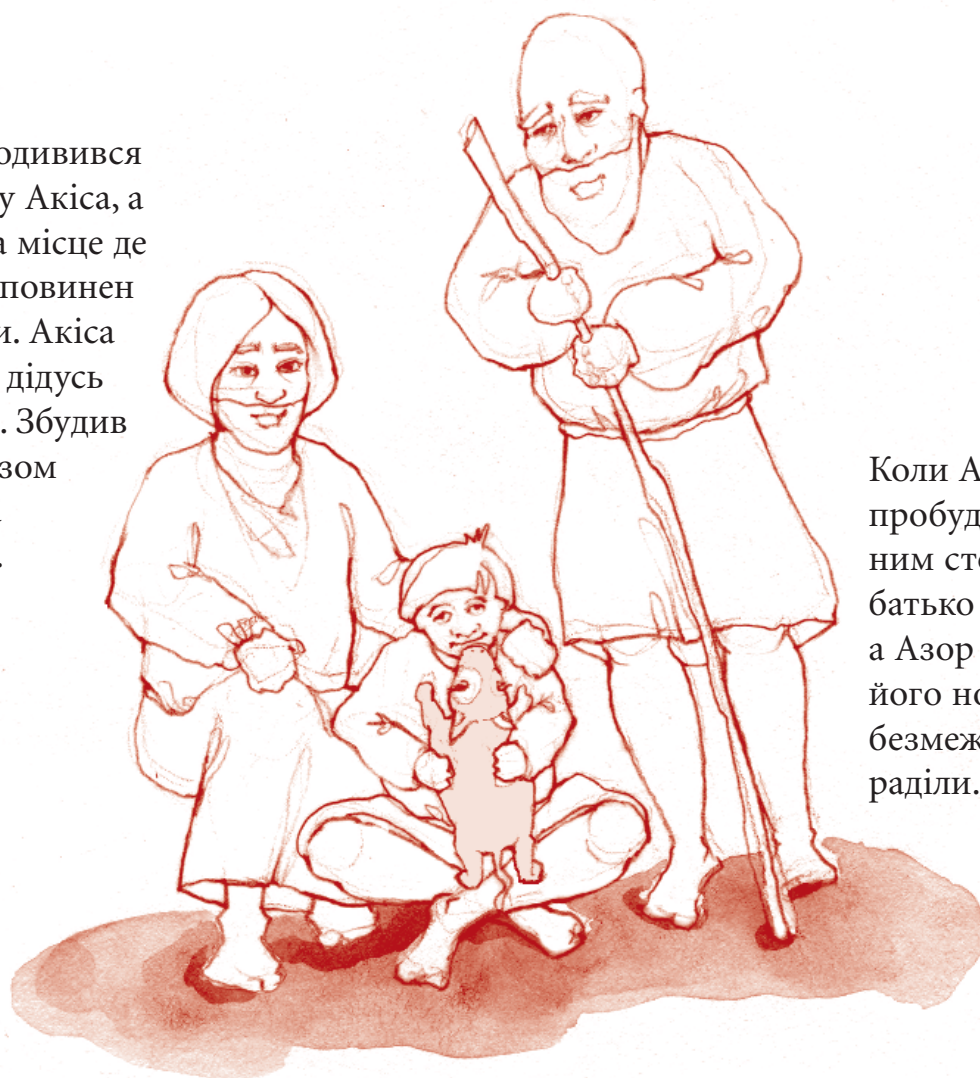

Хлопець почав плакати. Азор лизав його ногу, але нічого не помагало. Тоді пес зник. Вкінці Акіс заснув із плачем, бо був дуже втомлений.

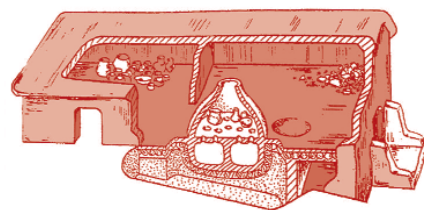
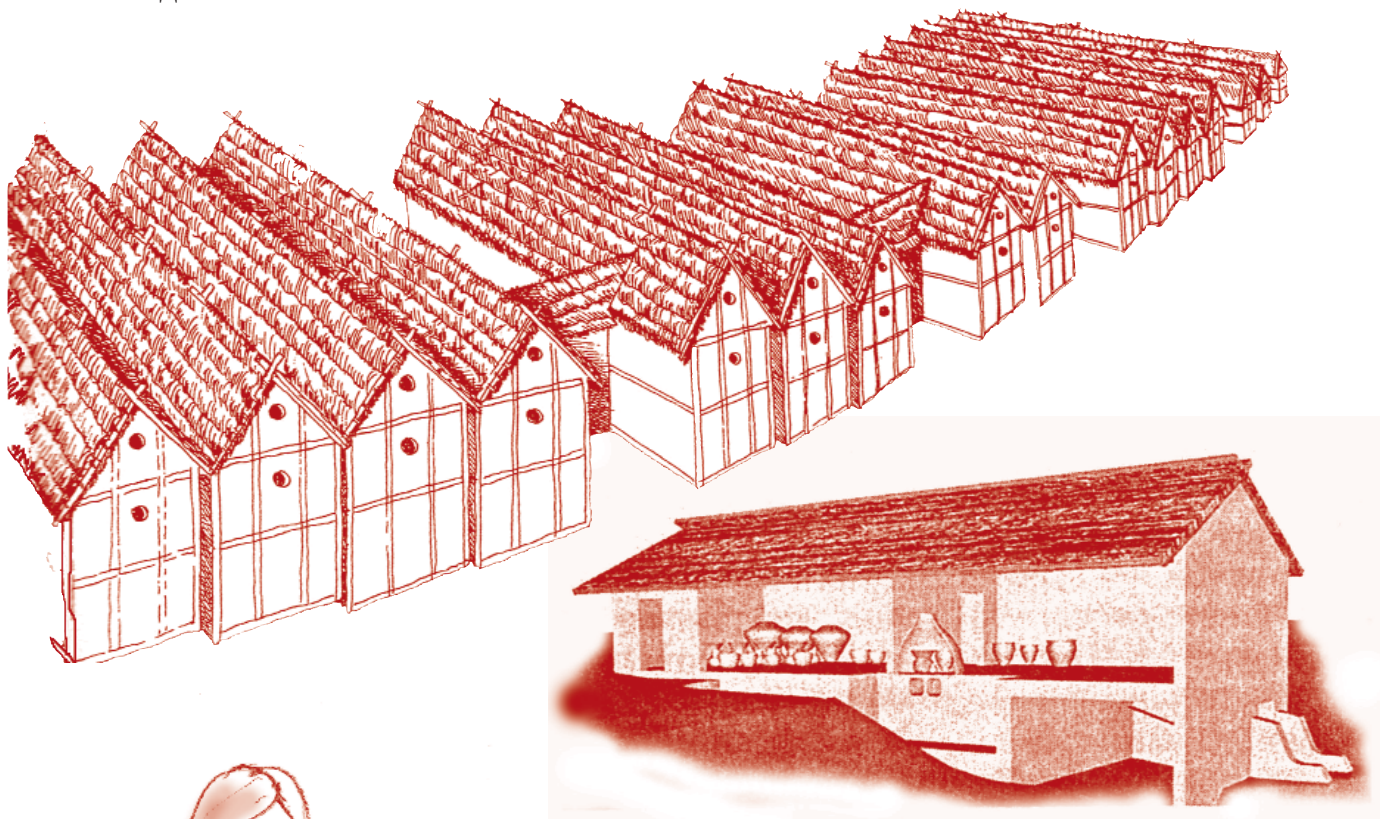
Дідусь пробудився ще вночі. Він не міг спати і вирішив встати. Тихенько відійшов, щоб нікого не збудити. Раптом біжить до нього Азор і гавкає. Пес прибіг до дідуся, ухопив його за сорочку і немов тягнув у сторону лісу.

Дідусь подивився у сторону Акіса, а радше на місце де хлопець повинен був спати. Акіса не було і дідусь зрозумів. Збудив сина і разом пішли за собакою.

Коли Акіс пробудився, над ним стояв батько і дідусь, а Азор лизав його ногу. Всі безмежно раділи.

Мандрівка до нового міста тривала багато днів, але вкінці появилася крута будинків.
“Де наша хата?” Жіва нетерпеливо питала. Акіс не міг вірити своїм очам. “Так багато будинків!” подумав, “Але де та гончарська піч, що про неї батько розповідав.”
Він не міг дочекатися її побачити.

“Акіс, ходи зі мною. Ми підемо наперед скоріше,” батько немов прочитав думки сина. Разом вони увійшли у круг будинків і батько став перед одним. “Ось наша піч!” гордо сказав синові. Спочатку Акіс не міг сказати слова. Він був зачарований. За якийсь час повернувся до батька,

“Тут буде гарно жити.”

Трипільські міста

перші міста в Європі

